

Nâzım Hikmet
BÜYÜK İNSANLIK
Kendi Sesinden Şiirler

YKY

Yapı Kredi Yayınları

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI

NÂZİM HİKMET
BÜYÜK İNSANLIK
Kendi Sesinden Şiirler

© MEHMET HİKMET

© YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TİCARET VE SANAYİ A.Ş., 2010

© BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU VÂRİSLERİ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2006

Sertifika No: 11213

Yapı Kredi Yayınları Genel Yayın No: 3254
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 2093

EDİTÖRLER
RÜKEN KIZILAR
M. MELİH GÜNEŞ

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASKI: 5.000 ADET, OCAK 2011

II. BASKI: 5.000 ADET, OCAK 2011

ISBN 978-605-360-094-7

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK

LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203 TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60 Sertifika No: 11931

CİLT
DERYA MÜCELLİT LTD.
(0212) 501 02 72

Bu kitabın ve CD'nin tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin,
gerek CD, gerek görsel malzeme yayınevlerinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz,
yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK
TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

YAPI KREDİ KÜLTÜR MERKEZİ, İSTİKLAL CADDESİ, NO: 161

34433 BEYOĞLU/İSTANBUL

Tel: (0212) 252 47 00

Fax: (0212) 293 07 23

www.yapikrediyayinlari.com

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İSTİKLAL CADDESİ,

NO: 144/4 34430

BEYOĞLU/İSTANBUL

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskulttur.com.tr

İÇİNDEKİLER

Sunuş

<i>Nâzım'ın 50 yıllık sesi ve Bedri Rahmi</i>	IX
---	----

Bedri Rahmi Eyüboğlu .....

Mor	XV
-----------	----

Nâzım Hikmet .....

İsviçre Dağları	1
Abidin Dino'nun "Yürüyüş" Adlı Bir Tablosu Üstüne Söylenmiştir	2
Dörtlük	3
Mikail Refili'ye Ağıt	4
Ölü Nezval'le Sohbet	6
Vera'ya	8
[Bu yıl güz başlarında, güneyde]	9
[Rüzgârlı bir güvertede]	10
Arılar	11
[Denizin üstünde ala bulut]	12
Pencereler	13
Kıyıdaki İhtiyar	16
[İşte geldik gidiyoruz]	18
Kapalı Deniz	19
Büyük İnsanlık	20

Kederleniyorum	21
Yine Yağmur Üstüne	22
Giderayak	23
Hasret	24
Şehir Akşam ve Sen	25
Sıcaklarda	26
[Bu dünyada ne çok güzel kadın var]	27
[Bütün kapıları kapalı üstüme]	28
[Bitkiler ipekisinden dallı budaklısına]	29
[Gülüm, iki gözümün bebeği]	30
Üç Leylek Lokantası	31
[Aya gidilecek]	32
Dörtlük	33
Sabah Karanlığı	34
Güney Dağlarının Hatırasında Kalan	37
Salatalık	39
Geceleyin Bakü	40
[Kadınım Brest'e kadar benimle geldi]	41
Beyazıt Meydanı'ndaki Ölü	43
Vera'nın Uykudan Uyanışı	44
İlk Roma Akşamım	46
[Ayrılık demir çubuk gibi sallanıyor havada]	48
[Sen benim sarhoşluğumsun]	49
[Bütün yolculuk boyunca hasret ayrılmadı benden]	50
Yolculuk	51
Vera'ya	52
Yaz Yağmuru	53
[Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi]	54
[Her günüm mis gibi dünya kokan bir kavun dilimi senin sayende]	55
[Şu karşıki ışıklara iner bu asfalt]	56
[Uyandım bu sabah da]	57
[Durup dururken içimde bir şeyler kopup tıkıyor boğazımı]	58
[Laypzig'de bir yağmur yağıyor incecikten]	59
[Sabah saat altı]	60

[İnsanların türküleri kendilerinden güzel]	61
[1960 güzünde Laypzig'de Astorya Oteli'nde]	62
Kırkinci Yılımız	63
[Bir ucu bir kuyuda kaybolan rüzgârlı bir şosedede]	64
[Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan]	65
Yamyamlar	66
Bir Garip Yolculuk	69
Saman Sarısı	79
[Denizin üstünde ala bulut]	92
<i>Nâzım Hikmet'le Söyleşi</i>	93
Biyografiler	98

Nâzım'ın 50 yıllık sesi ve Bedri Rahmi

“Bu kaydı çok iyi saklayın, aman ha!”

Bu sözlerin sahibi olan Bedri Rahmi'nin, oğlu Mehmet ve gelini Hughette'e vasiyet ettiği kayıttaki ses Nâzım Hikmet'e ait. 1960'ların teknolojisi bir makara bantta tam 50 yıl bekledikten sonra Nâzım ülkesine sesiyle de olsa dönüyor...

Makara bantın bulunuşu

Bedri Rahmi Eyüboğlu arşivini büyük bir titizlikle yayına hazırlayan Hughette Eyüboğlu, artık zamanı geldiği düşüncesiyle makara bantı sakladığı çekmecedan çıkardı ve Bedri Rahmi'nin bütün eserlerini yayımlayan İş Bankası Kültür Yayınları'na teslim etti. Evet, bu bant uzun yıllar saklanmak zorunda kaldı, çünkü kayıttaki ses yıllarca yasaklıydı. Bedri Rahmi o yıllarda evlerini sık sık ziyaret eden polisler karşı önlemini daha kayıt sırasında almıştı; kaydın başında “Mor” şiirini okuyup adeta kendi sesini Nâzım'a siper ederek... Bant evin çeşitli yerlerinde saklandı, kimi zaman yüklükte, kimi zaman merdiven altında, Mehmet Eyüboğlu'nun çekmecesinde... O kadar ki, Hughette Hanım, “artık zamanı geldi” dediğinde bantın bulunması bir hafta sürmüştü. Aradığı bir şey daha vardı: Nâzım'ın annesi Celile Hanım'ın yaptığı ve hiç ortalığa çıkmamış bir Nâzım portresi. Ekinde CD olan bu kitabın ön kapak içinde gördüğünüz Celile Hanım'ın resmettiği portre de, Nâzım'ın Bedri Rahmi'ye yadigârıdır.

Kaydın hikâyesi

Bedri Rahmi ve Nâzım Hikmet Paris'te bir araya geliyorlar. Şiirlerin yazılış tarihlerinden yılın 1961 olduğu anlaşılıyor; söyleşi ise kayıta geçtiği şekliyle 25 Nisan tarihli.

Bedri Rahmi "Patırtı yapmayın," diyerek başlıyor "Yeşilden mor-dan pembeden" şiirine, sonra Nâzım'a bırakıyor teybi. Nâzım 55 şiirini soluksuz okuyor. 56.'sına geldiğinde kısa bir ara vermek istiyor ve karşımıza "Bir Garip Yolculuk"la çıkıyor (Biz bu şiiri "Saman Sarısı" olarak biliyoruz). "Bir Garip Yolculuk"u okurken Nâzım'ın zorlandığını duyuyoruz. "Olmadı" diyor, baştan alıyor, yarılarken kayıt duruyor, Bedri Rahmi önerilerde bulunuyor...

Okuduğu şiirler arasında ikisi var ki ilk kez bu kayıtle ortaya çıktı (s. 50 ve s. 64): *Bütün yolculuk boyunca hasret ayrılmadı benden* dizesiyle başlayan şiir Türkçe ya da Rusça hiçbir kaynakta yer almamış. *Bir ucu bir kuyuda kaybolan rüzgârlı bir şosedede* dizesiyle başlayan şiir ise yalnızca Rusça yayımlanmış *Seçme Eserleri*'nde var.** İlk kez yayımlanan bu iki şiir, Nâzım'ın okuyuştaki vurgulamaları dikkate alınarak dizildi.

Bir bant, bir kitap, iki yayınevi

"*Büyük İnsanlık*" *Kendi Sesinden Şiirler* adını alan bu çalışmada ön plana çıkarılmak istenen, ilk kez yayımlanan ses kayıdıdır. Bu nedenle kitabın kurgulanışında ses kaydındaki sıralama esas alındı. Okuyuştaki farklılıklar Yapı Kredi Yayınları'nın Delta dizisindeki basımından (Nâzım Hikmet, *Bütün Şiirleri*, YKY, 1. Baskı, Nisan 2007) aktarılan şiirlerin üzerinde dipnotlarla belirtildi. İki şairin şiirler arasında geçen konuşmaları da yazıya dökülerek sayfalardaki yerini aldı. Kaydın sonundaki söyleşi ise Fransızca olması nedeniyle CD'den çıkarıldı. Nâzım'a sorular yönelten erkek ve kadın seslerinin ise kimlere ait olduğu tespit edilemedi.*** Kitabın sonunda yer alan bu söyleşiyi Ali Berk-tay Türkçeleştirdi.

* Abidin Dino ve Hıfzı Topuz, Nâzım Hikmet'in Paris'te sık ziyaret ettiği dostlarıydı. Güzin Dino ve Hıfzı Topuz bu ses kaydı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını söylediler.

** Nâzım Hikmet, *Sorok Let*, 1921-1961, Izbrannie Stihi, Hudojestvennaya Literatura Yayınevi, Moskova (SSCB), 2. Baskı, 18.5.1964, s. 360-361.

*** Esin Afşar söyleşideki Kadın Sesi'nin Eve Griliquez'e ait olabileceğini söyledi.

Makara bantla birlikte Bedri Rahmi'nin bizzat gerçekleştirdiği ve ömrü boyunca korumaya çalıştığı ses kaydının haklarıyla, kayıttaki sesin sahibi Nâzım Hikmet'in telif hakları konusu ortaya çıktı... Gerek vârislerin gerek yayınevlerinin önkoşulsuz ve pazarlıksız bu eserin ortaya çıkmasından başka düşünceleri yoktu. Bu işbirliğinin başka ortak yayınlara da örnek olmasını diliyoruz.

“Büyük İnsanlık” Kendi Sesinden Şiirler kitabı, Yapı Kredi Yayınları ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın birlikte hazırladıkları ses ile şiirin buluşmasıdır. İki şairin 50 yıl sonra gerçekleşen mürüvvetleridir.

Yapı Kredi Yayınları / Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Ve Nâzım Hikmet sorar:

Başlayayım mı Üstad?

Bedri Rahmi yanıtlar:

Başla Reis!

BEDRİ RAHİMİ

Yalnız patırtı yapma şimdi...

***1

Yeşilden mordan pembeden
 Yosundan yapraktan yoncadan
 Bahar inceden inceden
 Paris baharı bu bulanık
 Serde ressamlık var azıcık
 Bütün gün mor üstüne çalışmışım
 Boğazıma kadar mora gömülmüşüm
 Kulağımda bir akordeon sesi mosmor
 Çok uzaklarda bir yüz morarıyor
 Canımın acısı dizimin sızısı mor
 Kırk yıllık emektar baş ağrılarım mor
 Sen nehri bal rengi Eyfel Kulesi mor
 Kanlıca sırtlarında akşam oluyor.

Mor deyip geçme belalı renk musibet
 Yeryüzünde ne kadar insan varsa bir o kadar mor
 Menekşenin moru mavzerin moru
 Suya dökülmüş mazotun moru
 Neftin moru ziftin moru asfaltın moru
 Sıfırın altında yumulmuş çocuk ellerinin moru
 Elâ gözlere konmuş murdar sineklerin moru
 Karadutun moru karamuğun moru kuzgunun moru
 Telgraf tellerinde petekkıranlar
 Buğday tarlasında deve dikenlerinin moru

Yeryüzünde ne kadar insan varsa bir o kadar mor
 İnsanların hesabı kimden sorulur bilmem
 ama morların hesabı benden sorulur benden.

1 Bedri Rahmi Eyüboğlu, Türkçe yayınlarda "Mor" başlığıyla geçen bu şiiri, kayıt sırasında, dipnotlara sığmayacak kadar çok değişikliklerle seslendiriyor. Bu nedenle önce şiirin kayıttaki versiyonunu ardından da Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (Bedri Rahmi Eyüboğlu, *Dol Karabakır Dol*, Bütün Şiirleri, 1. Baskı, 2003) baskısını sunuyoruz.

MOR

Yapraktan yosundan yoncadan
 Bahar inceden inceden
 Paris baharı bu bulanık
 Bir kül rengidir tüter nazlı nazlı
 Bir kül rengi yorgun argın ılık
 Serde ressamlık var azıcık
 Bütün gün mor üstüne çalışmışım
 Boğazıma kadar mora gömülmüşüm
 Uzaktan bir akordeon sesi geliyor mosmor
 Dilimin acısı kolumun sızısı
 Kırk yıllık emaktar baş ağrılarım mor
 Sen nehri bal rengi Eyfel Kulesi mor
 Bir yüz morardıkça morarıyor
 Kanlıca sırtlarında bir yerde akşam oluyor.

Bütün gün mor üstüne çalışmışım
 Mor deyip geçme belalı renk musibet
 Yeryüzünde ne kadar insan varsa bir o kadar mor
 Meneksenin moru mavzerin moru kasaturanın moru
 Suya dökülmüş mazotun moru
 Neftin moru ziftin moru asfaltın moru
 Telgraf tellerinde petekkıranlar
 Buğday tarlasında devedikenleri
 Karadutun moru karamuğun moru kuzgunun moru
 Sıfırın altında çocuk elleri
 Elâ gözlere konmuş murdar sineklerin moru
 Gözlerimi yumduğum zaman gördüğüm mor
 Morun karanlığı karanlığın moru
 Yok ölünün körü...

Mor deyip geçme insan misali
 Yeryüzünde ne kadar insan varsa bir o kadar mor
 İnsanların hesabı kimden sorulur bilmem
 ama morların hesabı benden sorulur benden.

NÂZİM HİKMET

Başlayayım mı Üstad?

BEDRİ RAHİMİ

Başla Reis!

İSVİÇRE DAĞLARI

Bu dağlar ne dağları
bizim dağlara benziyor,
bıçak gibi boğazları, parça parça karları,
bu dağlar ne dağları
bizim dağlara benziyor,
adamı da... Eli ayağı, gözü kaşı var
ama velosipetli.¹
Bizimkiler velosipetsiz,²
bitli.

31 Mayıs 958,
İsviçre'yi geçerken

---

¹ ama bisikletli

² Bizimkiler bisikletsiz

ABİDİN DİNO’NUN “YÜRÜYÜŞ” ADLI BİR TABLOSU ÜSTÜNE SÖYLENMIŞTİR¹

Bu adamlar, Dino,
ellerinde ışık parçaları,
bu karanlıkta, Dino,
bu adamlar nereye gider?
Sen de, ben de, Dino,
onların arasındayız,
biz de, biz de, Dino,
gördük açık maviyi.

Paris, 13 Mayıs 958

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

DÖRTLÜK¹

Koparmış ipini eski kayıklar gibi yüzer
kısın, sabaha karşı rüzgârda tahta cumbalar
ve bir sac mangalın küllerinde
uyanır uykudan büyük İstanbul'um.

27 Haziran [1958], Laypzig

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

MİKAIL REFİLİ'YE AĞIT

Neslimin yaprak dökümü başladı,
çoğumuz, kışa giremiyeceğiz.

Deliye döndüm Refili,
haberini alır almaz...

Ne diyecektim...

Aklında mı, Mikail...

Ama artık aklın yok,
burnun, ağzın, gözlerin yok,
kardeşim, bir kemik yığınının
Bakü'de bir mezarlıkta.

Ne diyecektim...¹

Moskova'da, bizde, bir yılbaşı gecesi,²
sofrada, dibinde donanmış çam ağacının
kocaman bir oyuncak gibiydin pırıl pırıl.
Pırıl pırıl gözlerin, dazlak kafan,
saygıdeğer göbeğin.

---

¹ Ne diyecektin(?)...

² Moskova'da, bizde, bu yılbaşı gecesi,

Dışarda geceye bulanmış karlı bir orman.
Sana bakıp düşünüyordum:
Eski şarap fıçısı gibi keyifli, hazret,
eski şarap fıçısı gibi sağlam.
Benden çok sonra ölecek.
Arkamdan bir de makale döktürür,
bir şiir yahut:
"Nâzım'la Moskova'da 24'te tanıştım..."²

Sahi, Mikail, şair olabilirdin,
profesör oldun.
Ama mesele bunda değil.
Yapılan işin ya çok iyisi yaşıyor bizden sonra,³
ya çok kötüsü.

Seninki orta halliydi sanırım,
benimki de öyle.
Yani, sesimiz bu kubbede kalacak diye
tesellimiz yok.
Ben kendi payıma üzülüyorum buna,
tesellisiz yaşamayı becerdim,
beceririm tesellisiz ölmesini de,
senin gibi Refili.

5 Haziran 958, Pirağ

---

² "Nâzım'la Moskova'da 24'te tanıştım filan"

³ Yapılan işin ya çok iyisi yaşıyor bizden sonraya,

ÖLÜ NEZVAL'LE SOHBET¹

Sen gittikten sonra, hemen
 hava soğudu, karladı.
 Böyle olunca, ölene
 gökyüzü, derler, ağladı.
 Ama biliyorsun, bahar,
 gün açtı on üç Nisanda,
 Pırağ gülümseyiverdi,
 hattâ orda, kabristanda.
 Hâlâ biraz dua gibi
 ediliyorsa da lafın,
 vitrinde günlük güneşlik
 kara tüllü fotoğrafın.
 Hava belki yine bozar²
 ve lâkin önümüz Mayıs...
 Pırağ'da, Mayıs, bilirsin,
 yemyeşil, altın sarısı
 saldırınca sokaklara
 siler kederi genç kızlar
 pencere camları gibi
 ve senden kalan keder de
 gölgen gibi kaybolacak
 Pırağ kaldırımlarından.
 Dünya bu... Doğrusu zaten
 hayatı seven, akıllı,
 iyi yürekli ölüler,
 ne kırk bir günlük yas ister,

---

¹ ÖLÜ NEZVAL'LA SOHBET

² Hava belki yene(?), gene(?) bozar

ne "Benden sonra Tufan!" der.
 Faydalı bir şeyler, bir söz,
 bir ağaç, bir gülümseme
 bırakarak çekip gider³
 ve dirilerle bölüşmez
 kabrinin karanlığını⁴
 ve kendi başına taşır
 ağırlığını taşının.
 Ve dirilerden hiçbir şey
 istemedikleri için
 ölmemiş gibi olurlar...
 Biliyorum, sen de Nezval,
 sen de böyle bir ölüsün,
 Pirağ'ın iyi yürekli,
 dünyayı seven, akıllı
 ölülerinden birisin...

Telefondan çağırdılar,
 ayrılacağız, ne yazık.
 Hoşça kal kardeşim Nezval.
 Bizim dünyamızda yine⁵
 en tatlı yemiş: aydınlık...

20 Nisan 1958, Pirağ

3. Bırakarak çekip gider
 4. Kabrinin karanlığını
 5. Bizim dünyamızda yine

VERA'YA¹

Bir ağaç var içimde
fidesini getirmişim güneşten.
Salınır yaprakları ateş balıklar gibi
yemişleri kuşlar gibi ötüşür.

Yolcular füzelerden
çoktan indi içimdeki yıldıza.
Düşümde işittiğim dille konuşuyorlar,
komuta, böbürlenme, yalvarıp yakarma yok.

İçimde ak bir yol var.
Karıncalar buğday taneleriyle
bayram çığlıklarıyla kamyonlar gelir geçer
ama yasak, geçemez cenaze arabası.

İçimde mis kokulu
kızıl bir gül gibi duruyor zaman.
Ama bugün cumaymış, yarın cumartesiymiş,
çoğum gitmiş de azım kalmış, umurumda değil.

15.1.1960, Kislovodsk

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

* * *

Bu yıl güz başlarında, güneyde,
denize, kuma güneşe bulanıyorum,
ağaca bulanıyorum,
bala bulanır gibi elmalara.
Geceleri gökyüzü kokuyor ekin gibi,
geceleri iniyor tozlu, sıcak yola gökyüzü¹
yıldızlara bulanıyorum.

Denize, kuma, güneşe, elmaya, yıldızlara
alışıyorum, gülüm,
iyice alışıyorum.
Denize, kuma, güneşe, elmaya, yıldızlara
karışıp gitmenin zamanı geldi.

8 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

---

¹ geceleri gökyüzü iniyor tozlu, sıcak yola

* * *

Rüzgârlı bir güvertede
deniz suyuyla
tel fırçayla yıkanmış
bıranda bezinden gömlek gibi
sırtımda keder.
Ve bu güney köyünde durup dinlenmeden
kızarıp ballanıyor güneş
genç kızlarla kayıslarda.

9 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

ARILAR¹

İri bal damlaları gibi arılar,
arılar asmaları taşıyor güneşe,
gençliğimden uçup geldiler,
bu elmalar da ordan
                    bu ağır elmalar,
bu altın tozlu yol,
bu ak çakıllar dere boyunda,
türkölere inanışım,
hasetsizliğim,²
bu bulutsuz gün de ordan
                    bu mavi gün,
cırılcıplak, sıcacık, sırtüstü yatan deniz,
bu hasret
ve aydınlık dişleri bu kalın dudaklı ağzın
bu Kafkasya köyüne arıların ayağında
iri bal damlaları gibi
geldiler gençliğimden,³
                    bir yerlerde unuttuğum gençliğimden,⁴
                    bir yerlerde doyamadan.

13 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

---

1 Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

2 hasetsizliğin(?)

3 geldiler gençliğimde(?)

4 bir yerlerde unuttuğum gençliğimde(?)

* * *

Denizin üstünde ala bulut
yüzünde gümüş gemi
içinde sarı balık
dibinde mavi yosun
kıyıda bir çıplak adam
durmuş düşünür.

Bulut mu olsam,
gemi mi yoksa,
balık mı olsam,
yosun mu yoksa?..
Ne o, ne o, ne o.
Deniz olunmalı, oğlum,
bulutuyla, gemisiyle, balığıyla, yosunuyla.

15 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

PENCERELER¹

Sabaha karşı mıydı bilmiyorum
yoksa akşamüstü müydü
belki de gece yarısı
bilmiyorum
girdi odama pencereler
perdeli perdesiz
ben basma perdeleri severim
ama tül perdeler de vardı
kara istorlar da²
istorları çekip çekip bırakıyordum
bir daha inmez oldu kimisi³
kimisi bir daha çıkamadı yukarı
ve camları kırık pencereler
                    elimi kestim
kimisi camsızdı büsbütün⁴
camsız pencereler içime dokunur
                    camsız gözlükler gibi

Pencereler
yağmur yağıyordu camlarınıza
kızıl saçları kederli uzun
ben alt dudayımda cıgaram
türkü söylüyordum içimden⁵
yağmur sesini kendi sesimden çok severim

---

1 Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

2 Pencereler

3 bir daha inemez oldu kimisi

4 kimisi camsız büsbütün

5 türkü söylüyordum içimden

Pencereler

beşinci katta güneşli boşluğunuzda bir deniz
bir deniz mavi yüzük taşından
serçe parmağıma geçirdim usulcacık
üç kere öptüm ağlayarak
öpüp alınma koydum üç kere

Pencereler

çıktım kırmızı velenseli yataktan
çocuk burnumu dayadım terli camına pencerenin⁶
oda sıcaktı ve genç anamın kokusu vardı odada
dışarda kar yağıyordu
ben kızamık çıkanyordum

Pencereler

sabaha karşı mıydı bilmiyorum
belki de gece yarısı
bilmiyorum
odamın içindeydi yıldızlar
ve gece kelekleri gibi
çırpınıyorlardı camlarınızda
ben onlara dokunmaktan çekinerek
açtım sizi pencereler
salıverdim yıldızları geceye
aydınlık sınırsız hür geceye
yapma ayların geçtiği geceye

---

⁶ çocuk burnumu dayadım camına pencerenin

Kurtlar duruyor ayın altında⁷
 hasta aç kurtlar
 kurtlar duruyor önünde penceremin⁸
 kadife perdeleri kapasam da sımsıkı
 ordadırlar bilirim
 gözetliyorlar beni

Pencereler
 düştüm bir pencereden⁹
 bir güzele bakarken
 dünya halime güldü¹⁰
 güzel dönüp bakmadı¹¹
 belki farkında değildi¹²

Pencereler
 pencereler
 kırk evin penceresi odama girdi
 ben oturdum birinin içine
 sarkıttım ayaklarımı bulutlara
 bahtiyarım
 diyebilirdim belki

22 Eylül, Pitsunda,
 1958

---

7 Kurtlar durur ayın altında
 8 kurtlar durur önünde penceremin
 9 düştüm pencereden
 10 âlem halime güldü
 11 güzel dönüp bakmadı bile
 12 belki de farkında değil

KIYIDAKİ İHTİYAR

Derin dağlar kat kat sıralanmıştı
çamlık iniyordu denize kadar
kıyıda iriyarı bir ihtiyar
çakıllara sırtüstü uzanmıştı

ve bu olgun güneşli Eylül günü
uzak haberi batmış gemilerin
poyraz yeli mavi masmavi serin
oksuyordu ihtiyarın yüzünü

ve karnının üstündeydi elleri
iki yengeç gibi inatçı yorgun¹
zamandan kuvvetli bir yolculuğun
sert kabuklu merhametsiz zaferi

ve gözkapakları tuzlu kırıksık
kapanıvermişlerdi yumuşacık
bu karanlıkta altın pırıltılar
dinliyordu uğultuyu ihtiyar

denizi uzun dişli balıkları
ve tanyerlerinin alevlerini
dipte çiçek açan kayalıkları
ağları ve balıkçı evlerini

---

¹ iki yengeç iri inatçı yorgun

ama belki de bulutlara yakın
çamların tepesiydi uğuldayan
biliyordu başı döner adamın
onlara aşağıdan baktığı zaman

derin dağlar kat kat sıralanmıştı
çamlık iniyordu denize kadar²
kıyıda iriyarı bir ihtiyar
çakıllara sırtüstü uzanmıştı

24 Eylül, Pitsunda, 1958

---

² çamlar iniyordu denize kadar

* * *

İşte geldik gidiyoruz
hoşça kal kardeşim deniz
biraz çakılından aldık
biraz da masmavi tuzundan
sonsuzluğundan da biraz
ışığından da birazcık
birazcık da kederinden
bir şeyler anlattın bize
denizliğin kaderinden
biraz daha umutluyuz
biraz daha adam olduk
işte geldik gidiyoruz
hoşça kal kardeşim deniz

27 Eylül, Pitsunda, 1958

KAPALI DENİZ¹

Yeşili hare hare mavisi yumuşacık
geçtim Hazer Denizi'ni ipekli bir gününde
duruyordu gemimizin önünde²
kanatsız bir kapı gibi apaçık.

Dokundu yüreğime bu yapmacıklı hali
hangi deniz onun gibi kapalı
hangi deniz onun gibi denizlerden habersiz
hangi deniz onun gibi yapılmış?

4 Ekim, Krasnovodsk, 1958

---

¹ Kayıta şiirin adı geçmiyor.

² duruyor gemimizin önünde

BÜYÜK İNSANLIK

Büyük insanlık gemide güverte yolcusu
tirende üçüncü mevki
şosede yayan
büyük insanlık.

Büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
kırkında ölür
büyük insanlık.

Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter
pirinç de öyle
şeker de öyle
kumaş da öyle
kitap da öyle
büyük insanlıktan başka herkese yeter.

Büyük insanlığın toprağında gölge yok
sokağında fener
penceresinde cam
ama umudu var büyük insanlığın
umutsuz yaşanmıyor.

7 Ekim, Taşkent, 1958

KEDERLENİYORUM¹

Bir Üsküdar balkonunda guruba karşı demlenir gibi²
bu akşamüstü, Laypzig’te, tıramvay durağında
tadını çıkara çıkara, yudum yudum
kederleniyorum.

22 Haziran 958

---

¹ Kayıta şiirin adı geçmiyor.

² Bir Üsküdar balkonundan guruba karşı demlenir gibi

YİNE YAĞMUR ÜSTÜNE!

Serçe kuşları gibi yağmur
çinko dama serptiğim
                        ekmek kırıntılarını
                        yiyor telâşlı telâşlı, tıkrır tıkrır,
serçe kuşları gibi yağmur.

958 Haziran, Pırağ

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

GİDERAYAK¹

Giderayak işlerim var bitirilecek,
giderayak.
Ceylanı kurtardım avcının elinden²
ama daha baygın yatar ayılamadı.
Kopardım portakalı dalından
ama kabuğu soyulamadı.
Oldum yıldızlarla haşır neşir
ama sayısı bir tamam sayılamadı.
Kuyudan çektim suyu³
ama bardaklara konulamadı.
Güller dizildi tepsiye
ama taştan fincan oyulamadı.
Sevdalara doyulamadı.
Giderayak işlerim var bitirilecek,
giderayak.

Haziran 1959

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

² Kurtardım ceylanı avcının elinden

³ Çektim kuyudan suyu

HASRET

Yüz yıl oldu yüzünü görmeyeli,¹
belini sarmayalı,²
gözünün içinde durmayalı,
aklının aydınlığına sorular sormayalı,
dokunmayalı sıcaklığına karnının.

Yüz yıldır bekliyor beni³
bir şehirde bir kadın.

Aynı daldaydık, aynı daldaydık.
Aynı daldan düşüp ayrıldık.
Aramızda yüz yıllık zaman,
yol yüz yıllık.

Yüz yıldır alacakaranlıkta
koşuyorum ardından.

6 Temmuz 959

---

¹ Yüz yıl oldu yüzünü görmeyeli

² belini sarmayalı,

³ Yüz yıldır bekler beni

ŞEHİR AKŞAM VE SEN

Koynumda çırlıçılaksınız
 şehir akşam ve sen
 aydınlığınız yüzüme vuruyor¹
 bir de saçlarınızın kokusu.²
 Bu çarpan yürek kimin
 sesleri soluklarımızın üstünde küt küt atan³
 senin mi şehrin mi akşamın mı
 yoksa benimkisi mi?
 Akşam nerde bitiyor nerde başlıyor şehir
 şehir nerde bitiyor sen nerde başlıyorsun
 ben nerde bitip nerde başlıyorum?

9 Temmuz 1959

1   aydınlığını yüzüme vuruyor

2 bir de saçlarımızın kokusu.

3 seslerin soluklarımızın üstünde küt küt atan

SICAKLARDA¹

Bu sıcaklarda seni düşünüyorum
cıplaklığını
boynunu bileklerini
minderde ak bir kuş gibi yatan ayağını
senin söylediklerini.

Bu sıcaklarda seni düşünüyorum
bilmiyorum aklımda en çok kalan ne
gözümün önüne gelen
boynun mu bileklerin mi çıplak ayağın mı
bana benim olurken söylediklerin mi?

Bu sarı sıcaklarda seni düşünüyorum
bu sarı sıcaklarda bir otel odasında seni düşünüp
yalnızlığımı soyunuyorum
biraz da ölüme benzeyen yalnızlığımı.

10 Temmuz 1959

---

¹ Kayıta şiirin adı geçmiyor.

* * *

Bu dünyada ne çok güzel kadın var
kızlar hele.
Otelin balkonuna çık
seyret ihtiyar.
Bir yandan şiir döktür birbirinden aydınlık
bir yandan yanındaki ölümle sohbet eyle.

12 Temmuz 1959

* * *

Bütün kapıları kapalı üstüme
bütün perdeleri inik
ne bir mendil mavilik
ne bir avuç yıldız.¹
Bizi burda mı bastıracak ölüm
biz bu şehirden gülüm
çıkamıyacak mıyız?

3 Ağustos 1959, Laypzig

---

¹ ne bir kutu yıldız

***

Bitkiler ipeklisinden dallı budaklısına
hayvanlar tüylüsünden pullusuna
evler kıl çadırından beton-armesine
âletler uçağından tıraş makinesine kadar¹
bir de denizler bir de bardaktaki su
bir de yıldızlar
bir de dağların uykusu
bir de her şeyle her yerde karmakarışık insan
yani alinteri
yani kitaplardaki yalan²
yani doğru yalan
yani dost düşman
yani hasret sevinç keder
gelip geçtim kalabalığın içinden
gelip geçen kalabalıkla beraber.

14 Ağustos 1959

---

1 âletler uçağından tıraş makinasına kadar

2 yani kitaplardaki ışık

* * *

Gölüm, iki gözümün bebeği
ölmekten korkmuyorum,
ölmek anıma gidiyor,
onuruma yediremiyorum ölmeđi.

15 Ağustos 1959

ÜÇ LEYLEK LOKANTASI

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Şimdi, bir yol kıyısında, gözlerim kapalı duruyorum
sen bir ölüm boyu benden uzak.
Belki Pırağ'da Üç Leylek Lokantası yok,
ben uyduruyorum.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Söyledim içimden senin yüzüne bakarak
türkülerin türküsünü Süleyman peygamberin.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Şimdi, bir yol kıyısında, gözlerim kapalı duruyorum,
sen bir ölüm boyu benden uzak
bir kırık aynadasın çarpuk çarpuk.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Ah bacım, vah Sonya Danyolova'
hiçbir şey unutulmuyor ölümler kadar çabuk.

18 Ağustos 1959

---

1 Ah bacı(?), vah Sonya Danyelova

* * *

Aya gidilecek
daha da ötelere,
teleskopların bile görmediği yere.
Ama bizim dünyada ne zaman kimse aç
kalmayacak,¹
korkmayacak kimse kimseden,
emretmeyecek kimse kimseye,
yermeyecek kimse kimseyi,
umudunu çalmayacak kimse kimsenin?
İşte ben komünistim bu soruya karşılık²
verdiğim için.

26 Ağustos 1959

---

¹ Ama bizim dünyada ne zaman hiç kimse aç
kalmayacak

² İşte ben komünistim bu soruya karşılık
verdiğim için.

DÖRTLÜK

Yeryüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi,
kimi Odesa'da yatar, kimi İstanbul'da, Pırağ'da kimi.
En sevdiğim memleket yeryüzüdür.
Sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi.

16 Ağustos 1959

seyyar börekçinin camekânındaki buğu
 sütçüye giren çizmeli şoför
 komşuların ağlayan çocuğu
 mavi afişteki güvercin
 vitrindeki manken³
 sarı iskarpinleri ayağında
 ve sandal ağacından Çin yelpazeleri
 ve kırmızı o kalın ağzı bir tanemin⁴
 ve bütün uyanışların en mutluları en tazeleri
 odamızdan geçer sabah karanlığında.

Sabah karanlığında radyoyu açarım:
 Dev adlı madenlerle dev sayılar birbirine karışır
 petrol kuyuları mısır tarlalarıyla yarışır
 Lenin nişanı alan çoban
 (resmini ilk sayfalarda görmüşüm
 kalın bıyıkları sarkık kara)
 konuşur genç kız gibi sıkılıp utanarak.
 Geçilir kutuplardan gelen haberlere
 sonra bu sabah saat altıda
 üçüncü suputnik
 dönerken yeryüzünü 8879 kere
 açılır yastıkta kocaman gözleri gülümün.
 Dumanlı dağ gölleri gibidirler henüz.
 İçlerinden mavi balıklar geçer kıvıltılarla
 diplerinde yeşil çamlar durur
 bakarlardı derin dümdüz

3 vitrindeki maniken

4 ve kırmızı kalın ağzı bir tanemin

rüyalarının sonu sabah karanlığında pırıl pırıl vurur⁵
aydınlanırım,
kendi kendimi görüp yeniden tanırım
kıyasıya bahtıyarımdır
azıcık utanırım
ama azıcık.

Yolculuğa hazır bir yelken gibidir,
aydınlık bir yelken gibi
sabahleyin odamızda karanlık.
Gülüm çıkar yataktan bir kayısı gibi çıplak.
Mavi afişteki güvercin gibi aktır sabah
karanlığında yatak.

1960 Şubat, Kislovodsk

---

⁵ rüyalarının sonu sabah karanlığına pırıl pırıl vurur

GÜNEY DAĞLARININ HATIRASINDA KALAN¹

Kuzeyden indim bu güney dağlarının memleketine
ikindiüzeri.

Yanımda genç, ak bir kadın vardı,
yüzüne mavi bir tanyeri gibi çekilmiş olan gözleri,
dümdüz, saman sarısı saçlarıyla...

Kuzeyden indim bu güney dağlarının memleketine
ikindiüzeri.

Bu dağlar,
insanların, ineklerin, kamyonların arasında
yaşıyorlardı,
söğütler, elmalar, meşeler ve çam ağaçlarıyla
ve artık
yanımdaki ak kadının
saman sarısı saçlarıyla,
kaplanlar ve alabalıklarla beraber.

Bu dağlar,
karlıydılar, güneşliydiler, kırmızı ve koyu
yeşildiler,

yıkılmış hisarları vardı.

Bu dağlar,
okul defterlerinin yaprakları arasında
yaşıyorlardı,
sanatoryumların ve devlet mağazalarının içinde,
kırım kırım asfalt yollarla tahta köprülerin arasında.

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

Bu dağlar,
vurulmuş yaban keçilerinin yarasında,
ve göllerin dibinde yaşıyorlardı
ve artık
bir kadın vardı,
yüzüne mavi bir tanyeri gibi çekilmiş gözleriyle ak
bir kadın
ve artık
biliyorum
yalnız bu mavi tanyeri kalacak aklında bu güney
dağlarının.

4 Şubat 1960, Kislovodsk

SALATALIK*Ekber Babayef 'e*

Avluda dizboyu kar
 lapa lapa da yağıyor
 hızını alamadı sabahtan beri bir türlü.
 Mutfaktayız.
 Masada, muşambanın üstünde bahar,
 masada, muşambanın üstünde körpecik bir salatalık
 çiçeği burnunda, pütürlü.
 Çepçevre oturmuş bakıyoruz ona,
 şavkı vuruyor yüzümüze yumuşacık¹
 bir tazelik kokuyor bir tazelik.²
 Çepçevre oturmuş bakıyoruz ona
 şaşkın
 düşünceli
 iyimser.
 Rüyada gibi bir halimiz var.
 Masada, muşambanın üstünde umut,
 masada, muşambanın üstünde güzel günler
 yeşil bir güneşle yüklü bir bulut
 yaklaşan sabırsız zümrüt bir kalabalık
 açılıp saçılacak sevdalar
 masada, muşambanın üstünde körpecik bir salatalık
 çiçeği burnunda, pütürlü.
 Avluda dizboyu kar
 lapa lapa da yağıyor
 hızını alamadı sabahtan beri bir türlü.

Mart 1960, Moskova

¹ şavkı vuruyor yüzümüze² bir tazelik kokuyor bir tazelik

GECELEYİN BAKÜ¹

Geceleyin yıldızsız ağır denize kadar
geceleyin zifiri karanlıkta
güneşli buğday tarlasıdır Bakü şehri.
Tepedeyim,
avuç avuç çarpar yüzüme ılık taneleri,
havada rast peşrevi Boğaziçi suları gibi akar.
Tepedeyim,
uzaklaşır uçsuz bucaksız ayrılıkta
bir sal gibi yüreğim
gider anıların ötesine
yıldızsız ağır denize kadar
zifiri karanlıkta.

1960, Şubat, Bakü

* * *

Kadınım Brest'e kadar benimle geldi,
indi tirenden peronda kaldı,
ufaldı, ufaldı, ufaldı,
uçsuz bucaksız mavilikte buğday tanesi oldu,
sonra raylardan başka şey göremedim.

Sonra, Leh toprağından seslendi karşılık veremedim.
"Nerdesin gülüm, nerdesin?" diye sormadım,
"Yanıma gel!" dedi, yanına varamadım,
hiç durmayacakmış gibi gidiyordu tiren,
boğuluyordum kederden.

Sonra, kumlu toprakta kar parçaları çürüyordu,
sonra, birden anladım ki, kadınım beni görüyordu,
"Beni unuttun mu, beni unuttun mu?" diye soruyordu,
baharsa çamurlu çıplak ayaklarıyla gökyüzünde
yürüyordu.

Sonra, yıldızlar inip kondu telgıraf tellerine,
karanlıksa yağmur gibi çarpıyordu tirene,
kadınım telgıraf direklerinin altında duruyordu,
koynumdaymış gibi de yüreğı küt küt vuruyordu,
direkler gelip geciordu o kımıldanmıyordu yerinden,
hiç durmayacakmış gibi gidiyordu tiren
boğuluyordum kederden.

Sonra birden anladım ki, yıllardır, ama uzun
yılılardır bu tirende
yaşıyorum.
– ama, bunu nasıl, neden anladığıma hâlâ
şaşıyorum –
ve hep aynı büyük, aynı umutlu türküyü söyleyerek
sevdiğim şehirlerle sevdiğim kadınlardan boyuna
uzaklaşıyorum
ve hasretlerini etimin içinde işleyen bir yara gibi
taşıyorum
ve bir yerlere yaklaşıyorum, bir yerlere
yaklaşıyorum.¹

Mart 1960, Akdeniz

BEYAZIT MEYDANI'NDAKİ ÖLÜ

Bir ölü yatıyor
 on dokuz yaşında bir delikanlı
 gündüzleri güneşte¹
 geceleri yıldızların altında²
 İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatıyor
 ders kitabı bir elinde
 bir elinde başlamadan biten rüyası³
 bin dokuz yüz altmış yılı Nisanında
 İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatıyor
 vurdular
 kurşun yarası
 kızıl karanfil gibi açmış alnında⁴
 İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatacak
 toprağa şıp şıp damlayacak kanı
 silâhlı millerim hürriyet türküleriyle gelip⁵
 zaptedene kadar
 büyük meydanı.

Mayıs 1960

-
- 1 gündüzleri güneşle
 2 geceleri yıldızların yanında
 3 bir elinde başlamadan biten rüyası
 4 kızıl bir karanfil gibi açmış alnında
 5 silâhlı milletin(?) hürriyet türküleriyle gelip

VERA'NIN UYKUDAN UYANIŞI¹

İskeleler ayakta uyuyor
masa da öyle
serilmiş yatıyor sırtüstü kilim
yummuş nakışlarını
ayna uyuyor
pencerelerin sımsıkı kapalı gözleri
uyuyor sarkıtmış boşluğa bacaklarını balkon
karşı damda bacalar uyuyor
kaldırımında akasyalar da öyle
bulut uyuyor
göğsünde yıldızıyla²
evin içinde dışında uykuda aydınlık
uyandın gülüm
iskeleler uyandı
köşeden köşeye koşuştular
masa da öyle
doğrulup oturdu kilim
nakışları açıldı katmer katmer

---

¹ Kayıtta şiirin adı geçmiyor.

² göğsünde yıldızlarıyla

ayna seher vakti gölü gibi uyandı
açtı kocaman mavi gözlerini pencereler
uyandı balkon
toparladı bacaklarını boşluktan
tüttü karşı damda bacalar
kaldırımında akasyalar ötüştü
bulut uyandı
attı göğsündeki yıldızı odamıza
evin içinde dışında uyandı aydınlık
doldu saçlarına senin³
dolandı çıplak beline ak ayaklarına senin.

Mayıs 1960, Moskova

---

³ doldu saçlarına senin
aktı avuçlarından senin

İLK ROMA AKŞAMIM

Sarı sıcak kocaman ıslak bir çiçek
 kırmızı balıklar yosunların arasında
 karıncalar pırıl pırıl
                     kara gözlü telâslı karıncalar
 ve çınarlarla taş beygirler sırlıslıydı
 bir kadın gördüm
 elleri kalçasında başında çamaşır sepeti
 bir kadın gördüm
 cıgara içiyor 60 modeli Ford arabasında
 bir kadın gördüm
 otobüs durağında gözleri kapalı
                     dokunsan ağlayacak
 dört bir yanım ıslıl ıslıl camdı
 ve camlar hep birden bağırp çağırıyordu
 nisandı akşamdı

                    yağmur yağıyordu
 esmer ayakları çıplak bir yağmur
 yağmur yağıyordu ömrümün ilk Roma akşamına
                     ve ilk şemsiyesine ömrümün

şemsiyem ihtiyardı
bana onu genç bir sosyalist verdi
sarışın sol bir sosyalist
bir komünist mitingine gidiyordum
şemsiyem bahtiyardı
bahtiyardım
Roma ıslak bir duvardı
ve artık bu duvarda bir tek afiş vardı
gittiğim mitingin afişi.

Nisan 1960, Roma

* * *

Ayrılık demir çubuk gibi sallanıyor havada
çarıyor yüzüme yüzüme
sersemledim

kaçıyorum ayrılık kovalıyor beni
yolu yok elinden kurtulmanın
dizlerim kesildi yıkılacağım

ayrılık zaman değil yol değil
ayrılık aramızda bir köprü
kıldan ince kılıçtan keskin

kıldan ince kılıçtan keskin
ayrılık aramızda bir köprü
seninle diz dize otururken de

6 Haziran 1960
Berlin - Moskova uçak

* * *

Sen benim sarhoşluğumsun
ne ayıldım
                    ne ayılabilirim
                                    ne ayrılmak isterim
başım ağır
                    dizlerim parçalanmış
                                    üstüm başım çamur içinde
yanıp sönen ışığına düşe kalka giderim.

10 Temmuz 1959

* * *

Bütün yolculuk boyunca hasret ayrılmadı benden
 gölgem gibi demiyorum
 çünkü hasret yanımdaydı zifiri karanlıkta da
 Ellerim ayaklarım gibi de değil
 uykudayken yitirirsin elini ayağını²
 ben hasreti uykuda da yitirmiyordum
 Bütün yolculuk boyunca hasret ayrılmadı benden
 açlıktı, susuzluktu demiyorum
 sıcakta soğuğu, soğukta sıcakı aramak gibi de değil
 giderilmesi imkânsız bir şey
 ne sevinç ne keder
 şehirlerle bulutlarla türkülerle de ilgisiz
 içimdeydi dışımdaydı
 Bütün yolculuk boyunca hasret ayrılmadı benden
 zaten elimde ne kaldı bu yolculuktan
 hasretten gayrı

1 Türkçede ilk kez yayımlanan bu şiire henüz başka dilde bir kaynakta da rastlanmamıştır.

2 uykudayken itirirsin(?) elini ayağını

YOLCULUK¹

Bir şair yolculuk ediyor
bir denizinde dünyamızın
bakarak bir yıldıza.

Yolculuk ediyor şairin biri
yıldızlardan birinde bir denizde
bakarak dünyamıza.²

Yolculuk ediyor şairler
denizlerinde kâinatın
bakarak birbirine.³

1960, Akdeniz

---

¹ Kayıta şiirin adı geçmiyor.

² dünyamıza bakarak

³ bakarak birbirine,
birbirinin hasretini çekerek
birbirini görmeden duyup.

YAZ YAĞMURU¹

Bir yaz yağmuru yağdı içime
ezildi iri üzüm taneleri camlarımda
gözleri kamaştı yapraklarımın

Bir yaz yağmuru yağdı içime
gümüş güvercinler uçtu damlarımdan
koştı yalnayak toprağım

Bir yaz yağmuru yağdı içime
tırımvayırma atladı bir kadın
ak baldırları ıslak

Bir yaz yağmuru yağdı içime
içimdeki kederi serinletmeksizin

Bir yaz yağmuru yağdı içime
ansızın başladı dindi ansızın
eski yerinde duruyor sıcaklık²
kör demiryolunda paslı kalın

4 Ağustos 1960

---

¹ Kayıttaki şiirin adı geçmiyor.

² eski yerinde duruyor sıcak

* * *

Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi
geceleyin ateşler içinde uyanarak
ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi,
ağır posta paketini, neyin nesi belirsiz,
telâşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi,
seviyorum seni denizi uçakla ilk defa geçer gibi.
İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık
içimde kımıldanan bir şeyler gibi,
seviyorum seni "Yaşıyoruz çok şükür!" der gibi.¹

27 Ağustos 1960

---

¹ Seviyorum seni "Yaşıyorum çok şükür!" der gibi.

* * *

Her günüm mis gibi dünya kokan bir kavun dilimi
senin sayende.
Bütün yemişler elime güneştenmişim gibi uzanıyor
senin sayende.
Senin sayende yalnız umutlardan alıyorum balımı.
Yüreğimin çalışması senin sayende.¹
En yalnız akşamlarım bile duvarında gülen bir
Anadolu kilimi senin sayende.
Şehrime ulaşmadan bitirirken yolumu²
bir gül bahçesinde dinlendim senin sayende
Senin sayende, içeri sokmuyorum
en yumuşak rubalarını giyip³
büyük rahatlığa çağıran türkülerıyla kapımı çalan
ölümü.

29 Ağustos 1960

---

¹ Yüreğimin çalışması senin sayende

² Şehrime ulaşmadan bitirirken yolumu

³ en yumuşak rubalarını giyip

* * *

Şu karşiki ışıklara iner bu asfalt.
İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
sallanıyor başları ağır, rahat.
Şu karşiki ışıklara iner bu asfalt.

İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
karası, alacası, sarısı.
Hiç kimse anlatamaz onlara:
mezbahaya gidiliyor gece yarısı.

Şu karşiki ışıklara iner bu asfalt.
İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
sallanıyor başları ağır, rahat.

1 Eylül 1960

***

Uyandım bu sabah da¹
ve yürüdü üstüme doğru karmakarışık:
duvar, battaniye, cam ve plastik ve tahta
ve tavana vuran kararmış gümüşten ışık.

Ve yürüdü üstüme bir tramvay bileti
ve düşümün bu yana düşüp sönen yarısı
ve otel odası denen düşman memleketi,
bir şiirden üç satır ve bir saman sarısı.

Yürüdü üstüme doğru ak alniyla zaman
ve anılar yağmurlu ve boşluğun yatakta
ve haber ikimizden ve ayrılığımızdan.
Uyandım bu sabah da.

6 Eylül 1960

---

¹ Uyandım bu sabah

***

Durup dururken içimde bir şeyler kopup tikiyor
 boğazımı,
 durup dururken sıçrayıp kalkıyorum yarıda bırakıp
 yazımı,
 durup dururken rüya görüyorum bir otelde, holde,
 ayakta,
 durup dururken çarpıyor alınma kaldırımdaki ağaç,
 durup dururken bir kurt uluyor aya karşın bahtsız,
 öfkeli, aç,¹
 durup dururken yıldızlar inip sallanıyor bir
 bahçede, salıncakta,
 durup dururken mezardaki hâlim geçiyor aklımdan,
 durup dururken kafamda bir güneşli duman,
 durup dururken hiç bitmeyecekmiş gibi
 bağlanıyorum başladığım güne,
 ve her seferinde sen çıkıyorsun suyun yüzüne...

8 Eylül 1960

---

¹ durup dururken bir kurt uluyor aya karşın bahtsız, öfkeli, aç,

***

Laypzig’de bir yağmur yağıyor incecikten,
yağıyoruz vitrinler, ağaçlar, insanlar,
bir de otomobillerin hızı,
bir de geçmiş zamanlar,
bir de saman sarısı,
bir de ben
yağıyoruz yağın yağmurla beraber incecikten.

18 Eylül 1960

* * *

Sabah saat altı.
Açtım günün kapısını girdim içeri,
karşıladi beni pencerede genç mavinin tadı,
aynada alnımın dünden kalma çizgileri
ve ensemde bir kadın sesi ayva tüyü gibi yumuşak
ve radyoda memleket haberi
ve artık oburluğum dolup dolup taşarak
koşacağım ağaçtan ağaca saatlerin yemiş¹
bahçesinde
ve güneş batacak yavrum
ve umuyorum, gecenin ötesinde
bekliyecek beni yeni bir mavinin tadı, umuyorum...

14 Eylül 1960

---

1. koşacağım ağaçtan ağaca saatların yemiş bahçesinde

* * *

İnsanların türküleri kendilerinden güzel,
kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,
daha uzun ömürlü kendilerinden.
Sevdim insanlardan çok türkülerini.
İnsansız yaşayabildim
türküsüz hiçbir zaman.¹
Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.

Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.

Bu dünyada yiyip içtiklerimin,
gezip tozduklarımın,
görüp işittiklerimin,
dokunduklarımın, anladıklarımın
hiçbiri, hiçbiri,
beni bahtiyar etmedi türküler kadar...

20 Eylül 1960

---

¹ türküsüz hiçbir zaman.
Gülünü aldatmışım oldu
türküsünü hiçbir zaman.

* * *

1960 güzünde Laypzig'de Astorya Oteli'nde
 dördümüz aynı yatakta yatık
 dördümüz holde dolaştık yan yana
 dördümüz yemek yedik aynı tabaktan
 dördümüz diz dize dinledik aynı radyoyu
 dördümüz sen alabildiğine uzaktın
 dördümüz ben alabildiğine tutkundum dünyayla
sana
 dördümüz eldivenlerini çıkartmıştı ölüm¹
 dördümüz 1960 güzünde Laypzig'de
Astorya Oteli'nde.

23 Eylül 1960

---

¹ dördümüz eldivenlerini çıkarmıştı ölüm

* * * 1

Bir ucu bir kuyuda kaybolan rüzgârlı bir şosedede
 bana doğru yaklaşıyor kavuşma saatımız yalnayak
 yüzü saçlarıyla örtülü kavuşma saatımızın
 bir de ağır yürüyor ki deli olmak isten değil
Bana doğru yaklaşıyor kavuşma saatımız yalnayak
 ben de telefon direğine bağlıyım kollarımdan
 yüreğim de yorgun mu yorgun duracak nerdeyse
 bir de alınma bir su damlıyor aynı yere artsız arasız

Bana doğru yaklaşıyor kavuşma saatımız yalnayak
 ben de seni düşünüyorum da seni düşünüyorum
 ben de seni düşündükçe o da ağırlştırıyor
 yürüyüşünü
 bu böyle giderse yıkılabilirim direğin dibine
 o yanıma varmadan

1 Türkçede ilk kez yayımlanan bu şiir, Rusça çevirilerde 27 Eylül 1960 tarihli olarak belirtilmektedir (Nâzım Hikmet, *Sorok Let*, 1921-1961, İzbrannie Stihî, Hudojestvennaya Literatura Yayınevi, Moskova [SSCB], 2. Baskı, 18.5.1964, s. 360-361).

***

Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan
onlar olan değil olmasını istediklerimdi aramızda
onlar ulaşılmaz dallarında duran hasretlerimdi
onlar susuzluğumdu düşlerimin kuyusundan çekilmiş
ışığa çizdiğim resimlerdi onlar.

Üstümüze yazdıklarımın doğru hepsi
güzelliğin
yani bir yemiş sepeti yahut kır sofrası¹
sensizliğim
yani şehrin son köşesinde son sokak feneri
oluşum
kıskanışım seni
yani gözüm bağlı koşuşum geceleyin tirenlerin
arasında
bahtiyarlığım
yani bentlerini yıkıp akan güneşli ırmak.
Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan
üstümüze yazdıklarımın doğru hepsi.

30 Eylül 1960, Leipzig

---

¹ yani bir yemiş sepeti yahut bir kır sofrası

YAMYAMLAR

Masam, kâatlarım, yazı makinam,
üstüm başım kan içinde,
kan içinde kaldırımları geçtiğim şehirlerin,
duvarlarda ellerimin izleri kan içinde,
yarmışım göğsümü
yüreğimi yiyoruz bir dişiyle beraber.
Mektup yaz, telgraf çek, telefon et,
geliyorum, geliyorum, geliyorum de,
ölüm, uslandır beni.

25 Ekim 1960

NÂZİM HİKMET

*Üstad, bundan sonra uzun
bir şey var, bekle olur mu?
Biraz dinleneyim...*

NÂZİM HİKMET

*Allah Allah!.. Nereye koydum
bu meredi ben ya? Mösyö
Dams(?) demişim... Bu bir
parça, bitmemiş, sonunu
bitiririz inşallah, bitirince de
okuruz.*

BİR GARİP YOLCULUK¹

Vera Tulyakova'ya saygılarımla

Seher vakti habersizce girdi gara ekspres
 kar içindeydi
 ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
 peronda benden başka da kimseler yoktu
 durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
 perdesi aralıktı
 baktım genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta
 alt ranzada

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
 üst ranzada uyuyanı göremedim
 habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres?
 bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
 baktım arkasından
 üst ranzada ben uyuyorum

Varşova'da Bristol Oteli'ndeyim 411 oda numaram
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
 oysa karyolam tahtaydı dardı
 genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi

¹ Nâzım Hikmet, Türkçe yayınlarda "Saman Sarısı" başlığıyla geçen bu şiiri, kayıt sırasında, dipnotlara sığmayacak kadar çok değişiklikle seslendirmiştir. Başlangıçtaki konuşmalarla henüz tamamlanmamış olduğunu Nâzım da söylüyor ve şiirin ikinci bölümü kayıta geçmiyor. Bu nedenle önce şiirin kayıttaki versiyonunu, ardından da YKY baskısını (Nâzım Hikmet, *Bütün Şiirleri*, YKY, 1. Baskı, Nisan 2007, s. 1748-1761) sunuyoruz.

² Nâzım Hikmet, "Baştan başlayayım ben üstad," diyerek kaydı keser ve şiiri başlangıcından itibaren tekrar okumaya başlar.

ak boynu uzundu yuvarlaktı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 oysa karyolası tahtaydı dardı
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu
 oysa karyolalar tahtaydı dardı 411 oda numaram
 başladım inmeye merdivenleri dördüncü kattan
 asansör işlemiyor bozulmuş gene
 duvarlar ayna aynaların içinde iniyorum merdivenlerden
 belki yirmi yaşımıdayım belki yüz yaşımıdayım
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
 üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor kederli
 bir türkü söyler gibi gülüyor
 Kubalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta aynalarda
 taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinde
 şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
 yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde karşılıklı
 oturup içtiği yudum yudum şehirlerimizin hasretini
 iki şey var ancak ölümle unutulur
 anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
 Bristol'un kapıcısı uğurladı beni gocuğu geceye batık
 yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
 vakit hızla ilerliyor yaklaşıyordum gece yarısına
 çıktılar önüme ansızın
 oraları gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden
 başka gören olmadı
 bir mangaydılar
 postalları pantolonları ceketleri
 kolları kollarında gamalı haç işaretleri
 elleri ellerinde otomatikleri vardı
 omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu
 omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
 hattâ ayakları, yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
 ölümlerine ağlanmıyan askerlerdendiler
 yürüdük
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli

gözlerinden belli diyemem
 başları yok ki gözleri olsun
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 belli postallarından
 korku postaldan belli olur mu
 oluyordu onlarınki
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arasız
 bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
 her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
 hattâ Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
 ama ne bir siva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
 ve kurşun seslerini bile benden başka duyan yok
 ölümler bir SS mangası da olsalar ölümler öldüremez
 ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
 bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
 derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun
 saçlarından sicim
 ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen
 yelin içinde bahar açmış bir elma ağacı gibi
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
 Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca
 Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 bana ilk belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
 tören memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
 girdim büyük salona genç bir kadınla
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
 bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler bebek-
 evlerindeki gibi
 ve sen belki bundan dolayı
 bir resimdin ahımla çizilmiş belki bir taş bebeğin
 belki bir acıydın düşümden damlamış sol mememin üstüne
 uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada

ak boynun uzundu yuvarlaktı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
 Kırakof şehrinde Kapris Bari'ndaydık
 vakit hızla ilerliyordu gece yarılarına yaklaşıyorduk
 ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağınla limonatamin
 arasında

onu oraya sen koydun
 bir taş kuyunun dibindeki suydu
 bakıyorum eğilip
 bir koca kişi gülümsüyor bir buluta usulcacık
 sesleniyorum
 seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
 ayrılık masanın üstündeydi cigara paketinde
 gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
 kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
 cıgaranın ucunda senin
 ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda
 ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
 aklından geçenlerdeydi ayrılık
 benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
 ayrılık rahatlığındaydı senin

senin güvenindeydi bana
 büyük korkundaydı ayrılık
 birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak³ birilerine ansızın
 oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin
 ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
 çıktık Kapris Bari'ndan tuttum elinden yürüdük

3 Burada yaklaşık 40 saniyelik bir kesinti var. Daha sonra kayıt tekrar başlıyor ve Bedri Rahmi ile Nâzım'ın arasında şu konuşmalar geçiyor:

BEDRİ RAHİMİ: *Demın biraz sesi yavaşlattın.*

NÂZİM HİKMET: *Pekâlâ.*

BEDRİ RAHİMİ: *İstersen azıcık daha iyi sokul, o zaman rahat edersin.*

NÂZİM HİKMET: *Tabii, başlayayım mı?*

BEDRİ RAHİMİ: *Başla Reis!*

NÂZİM HİKMET: *Ama biraz daha evvelden başlayayım.*

Nâzım "gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın" dizesinden itibaren yeniden okumaya başlar.

yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında
 ayak seslerimizin yankıları sıska sarı köpekler
 gibi önümüzde koşuyordu
 vakit hızla ilerliyordu gece yarısına yaklaşıyorduk
 Yagelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara
 tırnaklarını batıra batıra dolaşıyor
 bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma
 usturlabını⁴
 ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri
 altında rak end rol oynuyor Katolik üniversitelilerle
 vakit hızla ilerliyor gece yarısına yaklaşıyoruz
 vuruyor bulutlara kızılıtsı Nova Huta'nın
 orda köylerden gelen genç işçiler madenle beraber
 ruhlarını da alev alev döküyor yeni kalıplara
 ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur
 Meryem Ana kilisesinin çan kulesinde saat başlarını çalan
 borazan gece yarısını da çaldı
 Ortaçağdan gelen çığılı yükseldi
 şehre yaklaşan düşmanı verdi haber
 ve sustu ansızın gırtlığına saplanan okla
 borazan iç rahatlığıyla öldü
 ve ben düşmanı görüp de haber veremedim
 öldürülmenin acısını düşündüm
 vakit hızla ilerliyor arkada kaldı gece yarısı
 şehir vakti habersizce girdi gara ekspres
 yağmurlar içindeydi Pırağ
 bir gölün dibinde gümüş kakmalı bir sandık gibiydi
 kapağını açtım
 içinde genç bir kadın uyuyordu camdan kuşların arasında
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
 habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
 baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık

⁴ bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma usturlabını{?}

yağmurlar içindeydi Pirağ
 sen yoksun
 uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
 üst ranza bomboş
 saçların saman sarısı kirpiklerin mavi
 sen yoksun
 en güzel şehirlerden biri boşaldı
 içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
 söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
 Vıltava suyu yitirilmiş akşamlar gibi akıyor köprülerin altından
 sokaklar bomboş
 bütün pencerelerde perdeler inik
 tıramvaylar bomboş geçiyor
 biletcileri vatmanları bile yok
 kahveler bomboş
 lokantalar barlar da öyle
 vitrinler bomboş
 ne kumaş ne kırstal ne et ne şarap
 ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu ne bir karanfil
 şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi yalnızlıkta on kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için
 Leiyonerler Köprüsü'nden martılara ekmek atıyor
 gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp her lokmayı
 vakıtları yakalamak istiyorum
 parmaklarında kalıyor altın tozları kanatlarının
 Pirağ-Moskova ekspiresinde genç bir kadın uyuyor
 alacakaranlıkta alt ranzada
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktur
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
 üst ranzada uyuyanı göremedim
 ben değildim bir uyuyan vardıysa orda
 belki de üst ranza boştu
 belki Moskova'ydı üst ranzadaki
 vakıtları yakalamak istiyorum
 parmaklarımda kalıyor altın tozları kanatlarının

duman basmış Leh toprağını
Birest'i de basmış
iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor
ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden
geçiyorlar

Berlin'den beri kompartımanımda bir basımdayım
karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah
yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni
iki piyesimi seyretmiş Moskova'da
ağlamak geldi içimden, memleketimdeyim zaten çıkmadım ki
sınırları dışına

Memleketim düşündüm deniz ve ırmak limonlarını
İzmir, İstanbul, Pirağ, Budapeşte, Kiev, Rostog, Varna,
Köstence, Gdansk, Bakü, Vladivostok, Şanghay, Hanoy
saymakla tükenir mi
Piyelerim oynanabilir ama İstanbul'dan İzmir'den gayrı
hepsinde bugün

Memleketim
Moskova garında genç bir kadınla karşılaştım
Göresim geldi seni dedi
baktım yüzüne
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundu yuvarlaktı
tuttum elinden yürüdük
yürüdük güneşin altında karları cıtırdada cıtırdada
o yıl erken gelmişti bahar
o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardım
yitirdim seni ansızın oysa ilk önce yitirdim avucumda elinin
sıcaklığını senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim
avucumda sonra elini
ve ayrılık birbirine değen parmaklarımızın ucundaydı çoktan
ama yine de ansızın yitirdim seni⁵
asfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine yoksun

5 ama gene(?) de ansızın yitirdim seni

bulvarlar karlı
 seninkiler yok ayak izleri arasında
 botlu iskarpinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini birde tanım
 milisyonerlere sordum milisyonerler büyük bir
 nezaketle selam veriyor
 görmediniz mi
 eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
 elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
 görmedik
 milisyonerler büyük bir nezaketle selam veriyor
 girdim giriyorum bütün kuyruklara
 ve yalnız kadınlara soruyorum
 yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
 al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
 ve genç kızlar tertemiz sımsıkı ve gayetle de sık
 belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da var ama
 görmüyorum onları
 analarına, bacılarına, kızlarına, Moskova kadınlarına soruyorum.
 güzeli kadınlar erkeklerden önce görür ve unutmaz
 kadınlara soruyorum görmediniz mi
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
 Pırağ'da aldı
 görmedik
 asansörleri kale kapıları gibi bekleyen gocuklara soruyorum
 görmedik
 bütün pencerelere, balkonlara, avlulara, köprülere,
 merdivenlere soruyorum
 görmedik
 vakit hızla ilerliyor yaklaşıyorum geceyarılarına
 vakitlerle yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
 onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım
 diye ödüm kopuyor
 ben öne geçtim mi ısıldıkları gölgemi düşürüyor yere
 gölgem koşuyor önümde
 tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum

Balşoy'a girmedim oynanan operayı sevmezsin
 lokantalara giriyorum estirat orkestraları yani cazları ünlülerine
 sırmalı kapıcılara bahşişsever dalgın garsonlara
 gardroptakilere soruyorum kara paltosunun yakası ak ve sedek
 düğmeleri koskocaman

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 görmedik

çaldı gece yarısını Strasnoy Manastırı'nın saat kulesi
 oysa manastır da, kale de, kule de yıkıldı çoktan
 şimdi şehrin en büyük sineması yapıyor oralarda
 oralarda on dokuz yaşına rastladım
 birbirimizi birde tanıdık

oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu
 fotoğraflarımızı bile ama yine de birbirimizi birde tanıdık ve
 şaşmadık ve el sıkışmak istedik⁶

ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık zaman
 duruyor uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir kuzey denizidir
 ve Strasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmağa başladı
 üşüyorum hele ellerim ayaklarım
 oysa yün çoraplıyım da kunduralarım eldivenlerim kürklü
 çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını
 elleri çıplak

konuşmak istiyoruz ama seslerimiz birbirine ulaşamıyor
 on dokuz yaşına bakıyorum
 ağzında ham bir elmanın tadı dünya
 on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarının içindeki
 gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu bir
 karış

ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden
 onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
 çünkü inandım onun bütün inandıklarına, inanacaklarına
 sevdim seveceği bütün kadınları
 yazdım yazacağı bütün şiirleri
 yattım yatacağı bütün hapislerde

6 oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu fotoğraflarımızı bile ama gene(?)
 de birbirimizi birde tanıdık ve şaşmadık ve el sıkışmak istedik

geçtim geçeceği bütün şehirlerden
hastalandım bütün hastalıklarıyla
bütün uykularını uyudum görüp göreceği bütün düşleri gördüm
bütün yitireceklerini yitirdim
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
onu ben yitirmedim dedi, onu sade sen yitirdin
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
görmedim

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

|

Seher vakti habersizce girdi gara ekspres
kar içindeydi
ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
peronda benden başka da kimseler yoktu
durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
perdesi aralıktı
genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta alt ranzada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
üst ranzada uyuyanı göremedim
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
baktım arkasından
üst ranzada ben uyuyorum

Varşova'da Biristol Oteli'nde
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
oysa karyolam tahtaydı dardı
genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
oysa karyolası tahtaydı dardı
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu

oysa karyolalar tahtaydı dardı
 iniyorum merdivenleri dördüncü kattan
 asansör bozulmuş yine
 aynaların içinde iniyorum merdivenleri
 belki yirmi yaşımıdayım belki yüz yaşımıdayım
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarısına
 üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor sağ elim-
 de kederli bir gül açıldı ağır ağır
 Kübalı bir balerinle karşılaştım ikinci katta karlı pencerelerde
 taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinden
 şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
 yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde oturup içtiği
 yudum yudum şehirlerimizin hasretini
 iki şey var ancak ölümle unutulur
 anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
 kapıcı uğurladı beni gocuğu geceye batık
 yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
 çıktılar önüme ansızın
 oraları gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden başka gö-
 ren olmadı
 bir mangaydılar
 kısa konçlu çizmeleri pantolonları ceketleri
 kolları kollarında gamalı haç işaretleri
 elleri ellerinde otomatikleri vardı
 omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu
 omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
 hattâ yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
 ölümlerine ağlanmayan askerlerdendiler
 yürüdük
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 gözlerinden belli diyemem
 başları yok ki gözleri olsun
 korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 belli çizmelerinden
 korku belli olur mu çizmelerden
 oluyordu onlarınki

korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arasız
 bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
 her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
 hattâ Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
 ama ne bir siva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
 ve kurşun seslerini benden başka duyan yok
 ölümler bir SS mangası da olsa ölümler öldüremez
 ölümler dirilerek öldürür kurt olup elmanın içine girerek
 ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
 bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
 bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
 derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun
 saçlarından sicim
 ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen
 yelin içinde sıcak bir firancala gibi
 vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarısına
 Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca
 Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
 bana ilk ve belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
 tören memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
 girdim büyük salona genç bir kadınla
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
 bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler bebe-
 kevlerindeki gibi
 ve sen bundan dolayı
 bir resimdin açık maviyle çizilmiş belki de bir taş bebeğin
 belki bir pırlıtyydın düşümden damlamış sol mememin üstüne
 uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada
 ak boynun uzundu yuvarlağı
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
 ve işte Kırakof şehrinde Kapris Barı
 vakit hızla ilerliyor gece yarısına yaklaşıyoruz
 ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağıyla limonatamın
 arasında
 onu oraya sen koydun

bir taş kuyunun dibindeki suyd
 bakıyorum eğilip
 bir koca kişi gülümsüyor bir buluta belli belirsiz
 sesleniyorum
 seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
 ayrılık masanın üstündeydi cıgara paketinde
 gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
 kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
 cıgaranın ucunda senin
 ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda
 ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
 aklından geçenlerdeydi ayrılık
     benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
 ayrılık rahatlığındaydı senin
     senin güvenindeydi bana
 büyük korkundaydı ayrılık
 birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak birilerine ansızın
 oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin
 ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin
 ayrılık kurtulmuştu yerçekiminden ağırlığı yoktu tüy gibiydi di-
     yemem tüyün de ağırlığı var ayrılığın ağırlığı yoktu ama
     kendisi vardı
 vakit hızla ilerliyor gece yarıları yaklaşıyor bize
 yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında
 vakit hızla akıyordu geriye doğru
 ayak seslerimizin yankıları sarı sıska köpekler gibi geliyordu
 aramızdan koşuyordu önümüze
 Yegelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara tırnaklarını batıra
     batıra doluyor
 bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma usturlabını
 ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri altında rok
     end rol oynuyor Katolik öğrencilerle
 vakit hızla ilerliyor gece yarısına yaklaşıyoruz
 vuruyor bulutlara kızılıtsı Nova Huta'nın
 orda köylerden gelen genç işçiler madenle birlikte ruhlarını
     da alev alev döküyor yeni kalıplara

ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur
 Meryem Ana kilisesinde çan kulesinde saat başlarını çalan
 borazan gece yarısını çaldı
 Ortaçağdan gelen cıglığı yükseldi
 şehre yaklaşan düşmanı verdi haber
 ve sustu gırtlığına saplanan okla ansızın
 borazan iç rahatlığıyla öldü
 ve ben yaklaşan düşmanı görüp de haber veremedi öldü-
 rülmenin acısını düşündüm
 vakit hızla ilerliyor gece yarıları ışıklarını yeni söndürmüş bir
 vapur iskelesi gibi arkada kaldı
 şehir vakti habersizce girdi gara ekspres
 yağmurlar içindeydi Pırağ
 bir gölün dibinde gümüş kakma bir sandığı
 kapağını açtım
 içinde genç bir kadın uyuyor camdan kuşların arasında
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
 habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
 baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık
 yağmurlar içindeydi Pırağ
 sen yoksun
 uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
 üst ranza bomboş
 sen yoksun
 yeryüzünün en güzel şehirlerinden biri boşaldı
 içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
 söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
 yitirilmiş akşamlar gibi Vltava suyu akıyor köprülerin altından
 sokaklar bomboş
 bütün pencerelerde perdeler inik
 tıramvaylar bomboş geçiyor
 biletcileri vatmanları bile yok
 kahveler bomboş
 lokantalar barlar da öyle

vitrinler bombos

ne kumaş ne kiristal ne et ne sarap

ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu ne bir karanfil

şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi yalnızlıkta on kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için

Lejyonerler Köprüsü'nden martılara ekmek atıyor
gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp her lokmayı

vakıtları yakalamak istiyorum
parmaklarımda kalıyor altın tozları hızlarının

yataklı vagonda bir kadın uyuyor alt ranzada
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu

saçları saman sarısı kirpikleri mavi

elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
üst ranzada uyuyanı göremedim

ben değilim bir uyuyan varsa orda
belki de üst ranza boş

Moskova'ydı üst ranzadaki belki
duman basmış Leh toprağını

Birest'i de basmış
iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor

ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden

geçiyorlar
Berlin'den beri kompartımda bir başımayım

karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah

yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni

iki piyesimi seyretmiş Moskova'da

garda genç bir kadın beni karşıladı

beli karınca belinden ince

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
tuttum elinden yürüdük

yürüdük güneşin altında karları çtırdıdata çtırdıdata
o yıl erken gelmişti bahar

o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık

yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın se-

ni oysa ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda eli-
 nin sıcaklığını senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitir-
 dim avucumda sonra elini
 ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişiminde başlamıştı
 çoktan
 ama yine de ansızın yitirdim seni
 asfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine
 yoksun
 bulvarlar karlı
 seninkiler yok ayak izleri arasında
 botlu iskepinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini birde tanım
 milisyonerlere sordum
 görmediniz mi
 eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
 elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
 milisyonerler büyük bir nezaketle karşılık veriyor
 görmedik
 İstanbul'da Sarayburnu akıntısını çıkıyor bir romorkör ardın-
 da üç mavna
 gak gak ediyor da vak vak ediyor da martı kuşları
 seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan romorkörün kaptan-
 nına seslenemedim çünkü makinası öyle gümbürdüyor-
 du ki sesimi duyamazdı yorgundu da kaptan ceketinin
 düğmeleri de kopuktu
 seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan
 görmedik
 girdim giriyorum Moskova'nın bütün sokaklarında bütün
 kuyruklara
 ve yalnız kadınlara soruyorum
 yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
 al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
 ve genç kızlar tertemiz sınıksız gayetle de sık
 belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da
 var ama onlardan bana ne
 güzeli kadın milleti erkeklerden önce görür ve unutmaz
 görmediniz mi

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri kocaman
 Pırağ'da aldı
 görmedik
 vakıtlarla yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
 onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım
 diye ödüm kopuyor
 ben öne geçtim mi ısıldıkları gölgemi düşürüyor yola göl-
 gem koşuyor önümde gölgemi yitireceğim diye de bir
 telâştır alıyor beni
 tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum
 Bolşoy'a girmedim bu gece oynanan operayı sevmezsin
 Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tat-
 lı tatlı konuşuyorduk ben hapisten cıkalı bir ay olmuştu
 onun karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi
 lokantalara giriyorum estrat orkestraları yani cazları ünlülerin
 sırmalı kapıcılara bahşiş sever dalgın garsonlara
 gardroptakilere ve bizim mahalle bekçisine soruyorum
 görmedik
 çaldı geceyarısını Stırasnoy Manastırı'nın saat kulesi
 oysa manastır da kule de yıkıldı çoktan
 yapılıyor şehrin en büyük sineması oralarda
 oralarda on dokuz yaşına rastladım
 birbirimizi birde tanıdık
 oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu fotoğrafları-
 mızı bile ama yine de birbirimizi birde tanıdık şaşmadık
 el sıkışmak istedik
 ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık
 zaman duruyor uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir
 kuzey denizidir
 ve Stırasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmağa bas-
 ladı
 üşüyorum hele ellerim ayaklarım
 oysa yün çoraplıyım da kunduralarımla eldivenlerim kürklü
 çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını
 elleri çıplak

ağzında ham bir elmanın tadı dünya
 on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarındaki
 gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu
 bir karış
 ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden
 onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
 çünkü inandım onun bütün inandıklarına
 sevdim seveceği bütün kadınları
 yazdım yazacağı bütün şiirleri
 yatımsın yatacağı bütün hapislerde
 geçtim geçeceği bütün şehirlerden
 hastalandım bütün hastalıklarıyla
 bütün uykularını uyudum gördüm göreceği bütün düşleri
 bütün yitireceklerini yitirdim
 saçları saman sarısı kirpikleri mavi
 kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
 görmedim

II

On dokuz yaşım Beyazıt Meydanı'ndan geçiyor çıkıyor Kızıl Meydan'a Konkord'a iniyor Abidin'e rastlıyorum da meydanlardan konuşuyoruz
 evveli gün Gagarin en büyük meydanı dolaşıp döndü Titof da dolaşıp dönecek hem de on yedi buçuk kere dola-nacak ama daha bundan haberim yok
 meydanlarla yapılardan konuşuyoruz Abidin'le tavan arasındaki otel odamda
 Sen ırmağı da akıyor Notr Dam'ın iki yanından
 ben geceleyin pencereden bir ay dilimiymiş gibi görüyorum Sen ırmağını rıhtımında yıldızların
 bir de genç bir kadın uyuyor tavan arasındaki odamda
 Paris damlarının bacalarına karışmış
 yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
 saman sarısı saçları bigudili mavi kirpikleriye yüzünde bulut

çekirdekdeki meydanla çekirdekdeki yapıdan konuşuyoruz
 Abidin'le meydanda fırdönen Celâlettin'den konuşuyoruz
 Abidin uçsuz bucaksız hızın renklerini döktürüyor
 ben renkleri yemiş gibi yerim
 ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar
 bizim Abidin de öyle Avni de Levni de
 mikroskobun ve füze lumbuzlarının gördüğü yapılar meydan-
 lar renkleri ve şairleri ressamı çalgıcıları onların
 hamlenin resmini yapıyor Abidin yüz elliye altmışın meydan-
 lığında
 suda balıkları nasıl görüp suda balıkları nasıl avlayabilirsem
 öyle görüp öyle avlayabilirim kıvıl kıvıl akan vakıtları
 tuvalinde Abidin'in
 Sen ırmağı da bir ay dilimi gibi
 genç bir kadın uyuyor ay diliminin üstünde
 onu kaç kere yitirip kaç kere buldum daha kaç kere yitirip
 kaç kere bulacağım
 işte böyle işte böyle kızım düşürdüm ömrümün bir parçasını
 Sen ırmağına Sen Mişel Köprüsü'nden
 ömrümün bir parçası Mösyö Düpon'un oltasına takılacak bir
 sabah ciselerken aydınlık
 Mösyö Düpon çekip çıkaracak onu sudan Paris'in mavi sure-
 tiyle birlikte ve hiçbir şeye benzetemeyecek ömrümün bir
 parçasını ne balığa ne pabuç eskisine
 atacak onu Mösyö Düpon gerisin geriye Paris'in suretiyle bir-
 likte suret eski yerinde kalacak
 Sen ırmağıyla akacak ömrümün bir parçası büyük mezarlığı-
 na ırmakların
 damarlarımda akan kanın hisırtısıyla uyandım
 parmaklarımın ağırlığı yok
 parmaklarım ellerimle ayaklarımdan kopup havalanacaklar
 salına salına dönecekler başımın üstünde
 sağım yok solum yok yukarım aşağım yok
 Abidin'e söylemeli de resmini yapsın Beyazıt Meydanı'nda
 şehit düşenin ve Gagarin Yoldaşın ve daha adını sanını
 kaşını gözünü bilmediğimiz Titof Yoldaşın ve ondan son-
 rakilerin ve tavan arasında yatan genç kadının

Küba'dan döndüm bu sabah
 Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi
 ışıklı bir çekirdek diyor çekirdeklerin çekirdeğini güle
 oynaya
 sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
 işin kolayına kaçmadan ama
 gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini
 değil
 ne de ak örtüde elmaların
 ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kır-
 mızı balığinkini
 sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
 1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
 çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam ye-
 mem gayrının resmini yapabilir misin Üstat
 yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini
 yapabilir misin
 bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz
 kıyısına yakın bir duvarın üstünde bir el gördüm
 ferah bir türküydü duvar
 el okşuyordu duvarı
 el altı aylıkta okşuyordu boynunu anasının
 on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu
 avucu nasır nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu
 yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
 yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan
 otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusun-
 da deniz kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu
 okşuyordu duvarı
 sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin
 ellerini
 Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
 kooperatiften aldığı pırıl pırıl evinin duvarında okşamaya
 kavuşan ve okşamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı
 balıkçı Nikolas'ın elini
 kocaman bir el

deniz kaplumbağası bir el
 ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
 artık bütün sevinçlere inanan bir el
 güneşli denizli kutsal bir el
 Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şekerkamışı hızıyla
 fısıkırıp yeşerip ballanan umutların eli
 1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve
 çok rahat evler gibi ağaçlar diken ellerden biri
 çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
 mitralyözünü türküleştiren türkülerini mitralyözleştiren el
 yalansız hürriyetin eli
 Fidel'in sıkıldığı el
 ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet
 sözcüğünü yazan el
 hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların
 balkutusu bir karpuzu kesiyorlarmış gibi
 ve gözleri parlıyor erkeklerinin
 ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet sözcüğüne
 ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum
 yudum içiyor
 mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
 hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızın
 akşam oluyor Paris'te
 Notr Dam turuncu bir lamba gibi yanıp söndü ve Paris'in bütün
 eski yeni taşları turuncu bir lamba gibi yanıp söndü
 bizim zanaatları düşünüyorum şiirciliği resimciliği çalgıcılığı
 filân düşünüyorum ve anlıyorum ki
 bir ulu ırmak akıyor insan eli ilk mağaraya ilk bizonu çizdiğinden beri
 sonra bütün çaylar yeni balıkları yeni su otları yeni tatlarıyla
 dökülüyor onun içine ve kurumayan uçsuz bucaksız
 akan bir odur
 Paris'te bir kestane ağacı olacak
 Paris'in ilk kestanesi Paris kestanelerinin atası
 İstanbul'dan gelip yerleşmiş Paris'e Boğaz sirtlarından

hâlâ sağ mıdır bilmem sağsa iki yüz yaşında filân olmalı
gidip elini öpmek isterdim
varıp gölgesinde yatsak isterdim bu kitabın kâadını yapan-
lar yazısını dizenler nakışını basanlar bu kitabı dükkâ-
nında satanlar para verip alanlar alıp da seyredenler
bir de Abidin bir de ben bir de bir saman sarısı belâsı
başımın.

Tiren, Varşova - Krakof -
Pirağ - Moskova - Paris -
Havana - Moskova 1961

* * *

Denizin üstünde ala bulut!
yüzünde gümüş gemi
içinde sarı balık
dibinde mavi yosun
kıyıda bir çıplak adam
durmuş düşünür.

Bulut mu olsam,
gemi mi yoksa,
balık mı olsam,
yosun mu yoksa?..
Ne o, ne o, ne o.
Deniz olunmalı, oğlum,
bulutuyla, gemisiyle, balığıyla, yosunuyla.

15 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

---

bulut

Nâzım Hikmet, 10. sırada okuduğu bu şiiri kayıttın sonunda tekrarlıyor.

NÂZİM HİKMET'LE SÖYLEŞİ

ERKEK SESİ (ES)

Şiir plağının içine koyabileceğimiz çok kısa bir söyleşi yapmak istiyoruz.

NÂZİM HİKMET (NH)

Peki.

ES

Olayların siyasal yönleri hakkında da konuşabiliriz... (...) Nâzım Hikmet, en hafif deyiimiyle ilginç denebilecek bir rastlantı var; sizinle son kez, şiirleriniz üzerine kurulu küçük bir temsil hazırlamakta olduğum Cabaret de l'Ecluse'de karşılaşmıştık ve 13 Mayıs'tan birkaç gün sonraydı...

KADIN SESİ (KS)

Hayır, tam 13 Mayıs'tı...

ES

Tam 13 Mayıs'tı. Tabii, önemli bir tarih bu. Şimdi Paris'e geri döndünüz. Bugün ayın kaçı?

KS

25 Nisan.

ES

25 Nisan... Tam bir altüst oluş döneminde geri dönmüş oldunuz.

NH

Umarım bir dahaki sefere geldiğimde yine bir altüst oluş yaşanır, ama biraz bizim tarzımızda bir altüstlük olur bu. (Gülmeler)

ES

Bu olaylar karşısında aklınıza ne gibi düşünceler geliyor?

NH

Biliyorsunuz, hükümet gerçekten demokratsa ve Ceza-yir ile barış istiyorsa, bunun tek koşulu halka tam olarak güvenmesidir; Fransız halkı böylesi bir durumda silahları eline almadığı sürece ne cumhuriyet, ne barış, ne de Fransa'nın saygınlığı korunabilir.

ES

Doğru (...) Başka ne diyecektik? (Gülmeler) Fransa'da gençlerle temasınız oldu mu?

NH

Bakın, size bir şey söyleyeceğim. Aşağı yukarı her yerde şöyle bir eğilim var: Gençliğe fazla güven duyulmuyor. Diyolar ki, bugünün gençliği bir zamanların gençliği değil artık, gençlik iyice yolundan çıktı, dejenere oldu diyorlar. Sadece "Kara Gömlekliler" var diyorlar (veya her ülkede verilen ayrı bir isim var). Benim görüşüm tamamen farklı. Ben her yerde muhteşem, babalarına, ağabeylerine layık bir gençliğe sahip olduğumuzu düşünüyorum –tabii, babaları ve ağabeylerinin faşist olmaması kaydıyla. Gerçekten, her yerde muhteşem bir gençliğimiz var. Küba'daki hareketi bu gençlik yaptı, Kore'de, Türkiye'de bu gençlik mücadele etti. Dün burada da, her türlü gösterinin yasaklanmış olmasına karşın, Saint-Michel Meydanı'nda yine de gösterisini son derece sakın bir biçimde, ama büyük bir vakarla yapan o muhteşem gençliği gördüm. Dünyanın böyle bir gençliğe sahip olmasından ötürü gurur duyuyorum. Ayrıca, kendimi de son derece genç hissediyorum, onlarla [gençlerle] birlikte hissediyorum, onların uğraştıkları sorunlar benim de sorunlarım; onları kaygılandıran her şey beni de kaygılandırıyor; ben kendimi dedelerinden çok onlara yakın hissediyorum.

ES

Çok teşekkürler Nâzım Hikmet, zaten sizin şiirleriniz de bu nedenle gençler tarafından bu kadar çok seviliyor ve okunuyor.

(04'33"-05'15" arasında boşluk var)

KS

(...) yabancı bir şair olarak sormak istiyorum, sizce şiir tercüme edilebilir bir şey midir?

NH

Belki her şiir değil, ama genelde şiir tercüme edilebilir bir şeydir.

KS

Siz şiirlerinizin çevirilerinden memnun musunuz?

NH

Fransa'dakilerden mi?

KS

Fransa'daki ve diğer ülkelerdeki çevirilerden...

NH

Birincisi, çevirmenlerime muazzam bir şükran duyuyorum. Çünkü biliyorum ki çeviri yapmak için, hem dile hâkimiyet, hem iyi niyet, bir de gerçekten (...) Mesela ben şahsen hiçbir şiirimi çeviremedim. Bunun için büyük bir hâkimiyet gerekir. Bu yüzden beni dillerine aktaran tüm şairlere şükran duyuyorum.

KS

Peki dil konusunda, sizce Türkçeye en yakın gelen dil hangisi, çeviri bakımından hangi dil sizi en çok tatmin etti?

NH

Size bir şey söyleyeceğim. Bana öyle geliyor ki, diller birbirine ne kadar yakınsa çeviri o kadar güç oluyor.

KS

Evet.

NH

Evet. Sanırım, tam tersine, diller birbirinden uzaklaştıkça da çeviri daha kolay oluyor. Sanıyorum bu nedenle, mesela benim şiirlerimi çeşitli Türk dillerine çevirdiler, Azericeye, Tatarcaya, Özbekçeye ve diğer dillere. Orada yapılmış çevirileri dinlediğimde, çünkü bunları anlıyorum, bence şiir değişiyor, manasından (...) bir şeyele-

ri kaybediyor, bu yüzden daha zor olduğunu düşünüyorum.

KS

Esin kaynaklarınızdan biri de tarih mi? Modern tarih, çağdaş tarih, eski tarih hangisi sizi daha çok etkiledi?

NH

Beni bütün bir tarih etkiledi, ama yine de günümüzle, çağımızla ilgilenmeyi tercih ediyorum. Ama tarih üzerine de, böyle denebilirse, birçok şiir yazdım. Mesela çok uzun bir şiirim var, “Şeyh Bedreddin”, Türk köylülüğünün deyim yerindeyse ilk sosyalist hareketiydi bu. Üstelik fazla ütöplast bir hareket de değildi, bir “Jacquerie” değildi. Bana göre dünyanın ilk sosyalist hareketidir bu, oldukça bilinçli bir sosyalist hareket ve çok enternasyonalisttir.

KS

Hangi yıllardaydı?

ES

Sanırım 15. yüzyıldaıdı.

NH

Hayır, 16. yüzyıl. Timur zamanı. 14. yüzyıl.

KS

Sizi etkilemiş Fransız şairler hakkında konuştuk. Şimdi tüm dünyada tanıdığınız şairleri sormak istiyorum. En çok kimlere sempati duydunuz?

NH

Eluard’la şahsen tanıştım. Onu çok severdim. Aragon’la şahsen tanışırım. Genç Fransız şairlerini tanırım, söz etmişim (...) ...nitski’yi (?)^{*} tanırdım. Mayakovski’yi de tanıdım.

KS

Mayakovski’den söz edebilir misiniz?

NH

Onunla ilk olarak Moskova’da tanıştım. Sene 1922’ydi.

* Kayıtta tam olarak anlaşılamayan bu isim Charles Dobzynski olabilir. Polonya asıllı Fransız şair Dobinsky (d.1929), Nâzım Hikmet’in çevirmeni ve yakın dostuydu.

1922'nin son günleriydi. Bir kız arkadaşım vardı, genç bir Rus kızı. Beni oturduğu yere davet etti. Bir otelde kalıyordu. Odasına girdim. Küçük bir odaydı ve içerisi öyle dumanlıydı ki insan önünü zor görebiliyordu. İçerideki herkes bağıyordu. Ama bir bas ses bütün bu haykırıların üstüne çıkıyordu, bir çan sesi gibi hepsini bastırıyordu. O çan sesini işitmekle kalmadım, çan kulesini de gördüm, deyim yerindeyse. Dev gibi bir çan kulesi. Sonra bizi tanıştırdılar, onun Mayakovski olduğunu söylediler. Tabii onu ismen tanıyordum. O sırada Rusça okuyamıyordum, ama adını biliyordum. Daha o zamandan Sovyetler Birliği'nde çok tanınmış bir şairdi, ama sanırım tüm dünyada da, en azından edebi çevrelerde tanınıyordu. Bizi tanıştırdıklarında, 19 yaşımıydım o sırada, beni genç bir Türk şairi diye takdim ettiler. Bana karşı o kadar sade bir içtenlik içinde davrandı ki, hemen gönlümü fethetti. Sonra, şiirlerinden birini söylemesini rica ettim. Çünkü bizim devrimizde şiirler daha çok şarkı gibi okunurdu, büyük şairimiz Yahya Kemal'in stili böyleydi, her dize nostaljik ve oryantal bir şarkı gibi uzatılarak söylenirdi, çok neşeli şiirler bile biz söylediğimizde çok hüznü bir hal alırlardı. Mayakovski şiirlerinden birini söylemeye başlayınca ki hiçbir şey anlamıyordum. kafama darbeler iniyor gibi oldu, enerji doluydu, çok dinamikti. O zaman birdenbire anladım ki o, bir merdiven çıkar gibi yazan bir şairdi; Rusça bilmediğim için arkadaşlarımdan birine şiiri çevirmesini rica ettim. Ama herhalde o da yeterince Rusça bilmiyordu, bunun çevrilemez bir şey olduğunu söyledi. Ama ben onun böyle yazdığını anlamıştım yine de, siz böyle mi yazıyorsunuz diye sordum, gülerek evet dedi. O sırada Sovyetler Birliği'ndeki şair derneklerinin sayısı bugünkü spor kulüplerinin sayısı kadardı. Fütüristler vardı, neo-klasikler vardı, realistler vardı, neo-realistler vardı, hatta (...)letrizmin babası, sonra konstrüktivistler ve tüm diğerleri vardı.

Fransızcadan çeviren: Al: Berkay

Nâzım Hikmet (Selanik, 17 Ocak 1902 – Moskova, 3 Haziran 1963) Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1919), Hamidiye Kruvazörü'ne stajyer bahriye subayı olarak atandı. 1920'de sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkartıldı. Ocak 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Cepheye gönderilmedi, bir süre Bolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra Eylül 1921'de Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KUTV) okudu. 1924'te Türkiye'ye döndü, bir yıl sonra yeniden Moskova'ya gitti, 1928'e kadar kaldı. 1928'de döndüğünde bir süre tutuklu kaldı. Şiirleri ile ilgili açılan pek çok davada beraat eden Nâzım Hikmet, 1933 ve 1937'de örgütsel faaliyetleri nedeniyle bir süreliğine tutuklandı. 1938'de bu kez "ordu ve donanmayı isyana teşvik" suçlamasıyla tutuklandı ve toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edildi. 14 Temmuz 1950'de çıkan Genel Af Yasası'ndan yararlanarak, 15 Temmuz'da serbest bırakıldı. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit gördüğü için 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrıldı, Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. 25 Temmuz 1951 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartıldı. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yaptı, konferanslar verdi, şiirlerini okudu. Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir yazmaya 1914'te başlayan Nâzım Hikmet'in ilk şiiri, Mehmed Nâzım imzasıyla ("Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de *Yeni Mecmua*'da yayımlandı. 1921-1924 yılları arasında Moskova'da öğrenim görürken tanıştığı Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlenerek, klasik şiir kalıplarından sıyrılmış, özgür, yeni bir şiir dili ve biçimi geliştirmeye başladı. Bu ilk çalışmalarından bazıları *Aydınlık* dergisinde yayımlandı. İlk şiir kitabı, *Güneşi İçenlerin Türküsi* 1928'de Bakû'da yayımlandı. 1929'da İstanbul'da basılan 835 *Satır*, edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdı. Zamanla, tam anlamıyla klasik de demlemeyecek ama biçimsel bakımdan daha az deneysel bir şiir dili geliştirdi. Halk şiirinin de Doğu şiirinin de çağdaş bir şiirden ödün vermeden nasıl kullanılacağını gösterdi.

Edebiyatın yanı sıra, tiyatro ve sinema da Nâzım Hikmet'in ilgi alanına girmiştir. Moskova'da bulunduğu yıllar, bu iki sanat türünde Rusların öncülük ettiği çağa uygun düşmektedir. Pek çok filmin senaryolarını yazdı, çekimlerine katkıda bulundu. Gazete yazıları, romanları, öyküleri, çevirileri de olan Nâzım Hikmet'in yapıtları, 1938'den 1965 yılına dek Türkiye'de yasaklandı. 1965'ten başlayarak, çeşitli basımları yapılan yapıtları, "bütün yapıtları" kapsamında, bir araya getirildi. Yapı Kredi Yayınları, bu "külliyatı" yeniden gözden geçirerek yayımlamaktadır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu 1911'de Görele'de doğdu. Trabzon Lisesi'nden sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. Burada Nazmi Ziya ve İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. 1930'da eğitimini bitirmeden, ağabeyi Sabahattin Eyüboğlu'nun yanına, Paris'e gitti. Döndüğünde Akademi'de öğretim üyeliğine başladı. Geleneksel süsleme ve halk el sanatlarından seçtiği motifleri eserlerinde başarılı biçimde kullandı. Eserleriyle yurtiçi ve dışında çok sayıda ödüle layık görüldü.

Daha lise öğrencisiyken şiir yazmaya başladı. Şiirleri *Yeditepe*, *Ses*, *Güneş*, *İnsan*, *İnkılapçı Gençlik* ve *Varlık* dergilerinde yayımlandı. Daha birçok dergi ve gazetede gezi yazıları, hikâye ve denemeler yazdı. Halk edebiyatının her türüne karşı duyduğu hayranlık bütün eserlerine yansdı. 21 Eylül 1975'te, İstanbul'da vefat etti.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun bütün eserleri Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayımlanmaya devam ediyor.

Yayımlanmış eserleri:

Şiir Yaradana Mektuplar (1941), Karadut (1948), Tuz (1952)

Gezi ve Deneme Cânım Anadolu (1953), Tezek (1975), Delifışek (1975), Resme Başlarken (1977), Gece Yarısı (2002), Kiraz Ayı (2003), Dost Dost (2004), İnsan Kokusu (2005), Sabır ile Koruk (2008), Pembe Vinç (2008), Bir Tutam Mavi (2009)

Monografi Nazmi Ziya (1937)

Resim Albümü Binbir Bedros (1977), Babatomiler (1979), Yaşasın Renk (2008), Mavi Yolculuk Defterleri (2009)

Mektup Kardeş Mektupları (Bedri Rahmi – Sabahattin Eyüboğlu) (2003), Aşk Mektupları (Bedri Rahmi – Eren Eyüboğlu) (2006)

*"Sana tüm şiirlerimi banda kaydedeceğim.
Yaşamımın tüm sesi seninle kalsın.*

*Sonra Türkiye'ye de ver bu sesi. Bizim barışmamız ölümünden sonra olacak.
Ülkeme dönmek için ölmek zorundayım."*

Nâzım'dan Vera'ya...

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Bu kaydı çok iyi saklayın, aman ha!" diye vasiyet ettiği kayıttaki ses Nâzım Hikmet'e ait. 1960'ların teknolojisi bir makara bantta tam 50 yıl bekledikten sonra Nâzım ülkesine sesiyle de olsa dönüyor...

Bedri Rahmi ve Nâzım Hikmet 1961 yılında Paris'te bir araya geliyorlar. Bedri Rahmi "Patırtı yapmayın" diyerek başlıyor "Yeşilden mordan pembeden" şiirine, sonra Nâzım'a bırakıyor mikrofonu. Nâzım 55 şiirini soluksuz okuyor. 56.'sına geldiğinde kısa bir ara vermek istiyor ve sonra "Bir Garip Yolculuk"la devam ediyor (Biz bu şiiri "Saman Sarısı" olarak biliyoruz). Şiirler arasında ikisi var ki ilk kez bu kayıtle ortaya çıkıyor.

"Büyük İnsanlık" Kendi Sesinden Şiirler adını alan bu çalışma Yapı Kredi Yayınları ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın birlikte hazırladıkları ses ile şiirin buluşmasıdır. İki şairin 50 yıl sonra gerçekleşen mürüvvetleridir.

KDV dahil fiyatı
14 TL

Fotoğraflar Vera Tulyakova Hikmet ve
Bedri Rahmi Eyüboğlu arşivlerinden alınmıştır.